

Kuntauudistus kokonaisuuden hyväksi

- tutkimuksen puheenvuorot toistaiseksi vinoutuneita

Varsin usein esitetään väite, että kuntarakennemuutos ei perustu mihinkään tutkimustietoon. Tässä artikkelissa tarkastellaan lähemmin niitä tutkimuksellisia argumentteja, joita on esitetty kuntauudistusta vastaan. Vastustavat puheenvuorot ovat olleet tietyllä tapaa voitolla, mutta ne ovat usein hyvin vinoutuneita. Tutkimusten perusteella voi päätyä siihen, että uudistus onkin kokonaisuuden edun mukainen hyvinvointia edistävä hanke, ja vastustus johtuu erityisintressien vaalimisesta kokonaisuuden kustannuksella. Kaupunkiseutujen keskuskaupungit ovat jääneet yksin perustelemaan uudistusta. Artikkelini väittää, että ne edustavat keskustelussa kokonaisuuden etua ja hyvinvointia.

Tutkimustiedolla luulisi olevan keskeinen osa suunniteltaessa ja arviotaessa niin suurta reformia kuin käynnissä oleva kuntarakennemuutos. Kuitenkin tähän mennessä tutkimuksessa esiin nousseet argumentit eivät useinkaan ole olleet kuntauudistusta tukevia.

Ehkä tasapainoisinta taloustieteellistä keskustelua aiheesta on roolinsa mukaisesti käynyt VATT (MOISIO 2012). Tutkimuksen tuloksia esiteltiin syksyllä seminaarissa, jossa kysyttiin, mistä johtuu uudistuksen kohtaama kova vastarinta, kun kaikki ovat yksimielisiä uudistuksen tarpeellisuudesta. Tähän hyvään kysymykseen vastattiin suppeasti viitaten vain nykyisten kuntapäätäjien ja viranhaltijoiden henkilökohtaisiin etuihin.

Tätä keskustelua kannattaa jatkaa. Tässä artikkelissa esitän arvioita siitä, mistä johtuu kuntarakennemuutoksen kohtaama vastarinta. Kuntien lausunnot rakennelaista osoittavat, että keskuskaupungit ovat jääneet miltei yksin ajamaan

kuntarakennemuutosta. Sen vuoksi on väitetty, että kaupungit haluavat menestyvien ympäristökuntien verorahat pönkittämään pohjattomia hallintojaan ja ylisuuria menojaan.

Onko siis kuntauudistus kaupunkien yksipuolisen edun ajamista kokonaisuuden kustannuksella, kun vain kaupungit sitä puoltavat? Ei ole. Keskuskaupunkikunnat tulevat seuraavassa käsitellyistä syistä luontaisesti edustaneeksi enemmän kokonaisuuden etua kuin kuntauudistusta vastustavat ympäristökunnat.

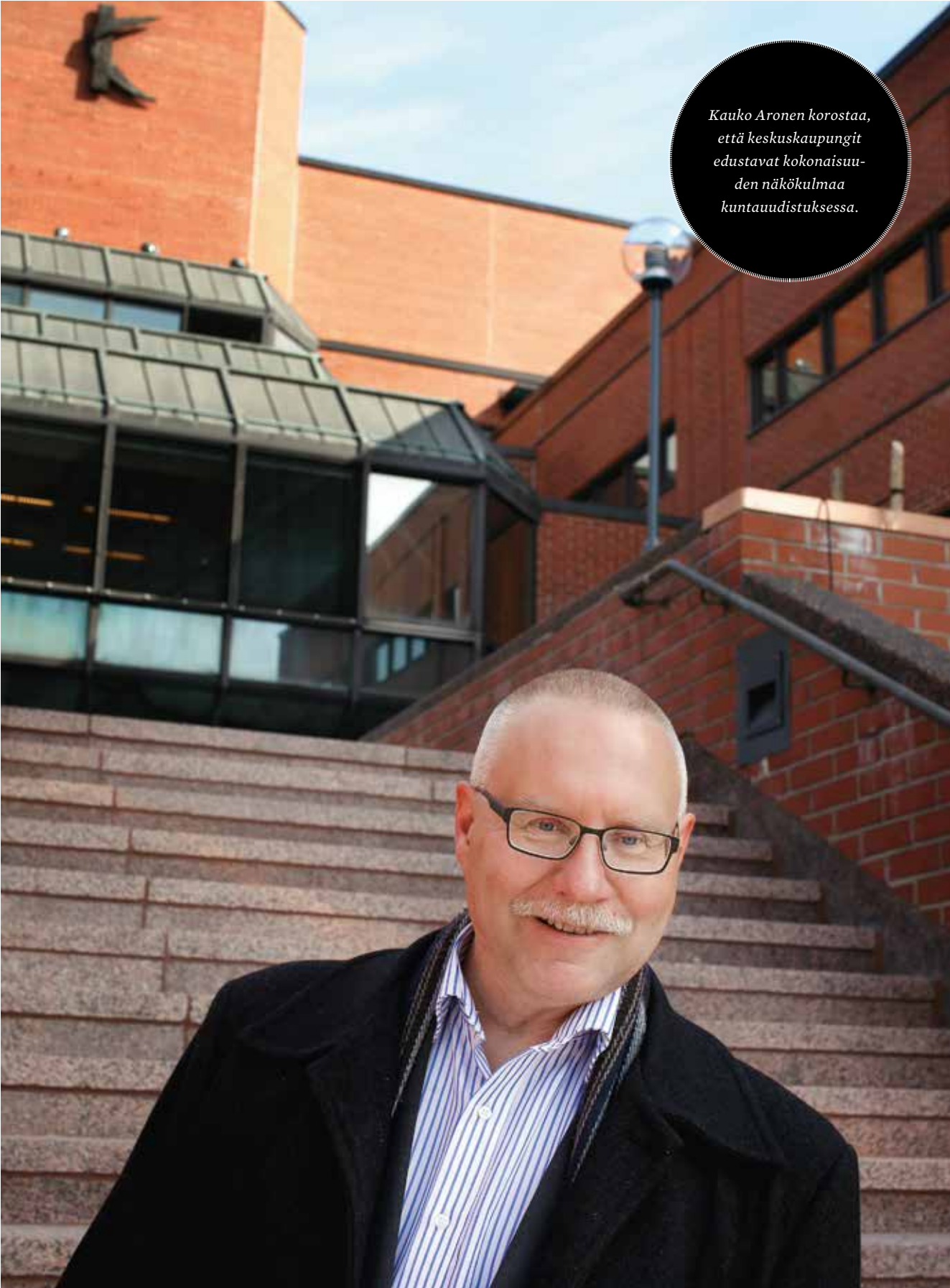
KAUPUNGIT KEHITYKSEN ETU- RINTAMASSA

Tulevaisuus on yhä enemmän kaupunkimaisten elinkeinojen varassa. Itse asiassa strategisessa mielessä kuntatalouden nykyisyys on sitä jo, mitä osoittaa kaupunkimaisiin elinkeinoiniin tukeutuva työssäkäyntialueiden laajeneminen. Keskuskaupungit investoivat jatkuvasti (TOIMIVA KAUPUNKISEUTU 2009) kaupunkimaisuutensa kehittämiseen, infrastruktuuriin, kulttuuriin, liikenteeseen,

tekniikkaan jne. Ne investoivat kaupunkimaisten elinkeinojen uusiutumiseen, innovatiivisiin ympäristöihin ja elinkeinojen rakennemuutoksen korvaamiseen uusilla työpaikoilla. Kaupungit tukevat joukkoliikennettä. Ne pyrkivät ehyeen yhdyskuntarakenteeseen, joka mahdollistaa joukkoliikenteen.

”Tulevaisuus on yhä enemmän kaupunkimaisten elinkeinojen varassa.”

Keskuskaupungit kantavat myös sosiaalista vastuuta. Kaupunkikehitykseen kuuluu luontaisesti myös väestöryhmiä, joiden oma taloudellinen kyky rahoittaa tarvitsemiaan palveluita on keskimääräistä heikompi. Nämä ihmiset kasvatavat lapsia. Kaupungit ovat katsooneet, että asuinalueiden leimaavuudesta tai sosiaalisista ongelmista aiheutuvat syrjäytymisongelmat, köyhyyden periytyminen jne. vaativat toimenpiteitä. Kaupun-

Kauko Aronen korostaa, että keskuskaupungit edustavat kokonaisuuden näkökulmaa kuntauudistuksessa.

KUNTIEN YHDISTYMINEN EI VÄLTÄMÄTTÄ JOHDA PALVELUJEN KUSTANNUSTEN NOUSUUN, PIKEMMINKIN SE AVAA MAHDOLLISUUKSIA TEHOKKUUTEEN.

git ovat ottaneet käyttöön ns. positiivisia erityistoimia ongelmaisten alueiden kokonaisvaltaiseksi kohentamiseksi ja erityisesti koulujen opetusolojen parantamiseksi niin, että todellinen mahdollisuuksien tasa-arvo voisi toteutua.

YKSIKÖKUSTANNUSTEN U-KÄYRÄ YKSI OSOITUS PALVELUIDEN ERILAIUUDESTA

Kun on mitattu kuntien eri palveluiden yksikkökustannuksia, on päädytty usein ns. U-käyrään, jossa palveluiden kustannukset ovat korkeimmat aivan pienissä ja usein syrjäisissä kunnissa ja korkeat toisaalta myös suurkaupunkikunnissa. Sen sijaan alhaisimmat kustannukset ovat vähän palvelusta riippuen 30 000-50 000 asukkaan kunnissa. Tämä mittaus ei kuitenkaan ota riittävästi huomioon palveluiden laadullisia eroja. Ruotsissa (BERGGREN M.FL. 2006) onkin tehty havainto, että jos suurkaupungit jätetään pois tarkastelusta, kustannukset nousevat suuremmasta pienempään kuntaan mentäessä.

Taloustutkijat (mm. SOLAKIVI JA VIRÉN 2006) ovat liian helposti lähteneet siitä, että erilaisten kuntien palvelut ovat laadultaan samanlaisia Syvälimmissä tutkimuksissa esitetäänkin varaus: Kuntien tarjoamien palvelujen laatu vaihtelee (LOIKKANEN JA SUSI-LUOTO 2005; MÄNTYSALO YM. 2012; JAUHIAINEN JA HUOVARI 2013, 17). Kun U-käyrän mukaisia yksikkökustannuseroja kuitenkin esitellään, niihin myös suorasukaisesti nojaututaan ja esitetään jopa suurimpien kuntayksiköiden pilkkomista pienemmiksi tämän argumentin perusteella (VUORENTO 2012). Tämä varauksellisesti esitettyjen tietojen käyttö-tapa ei voi olla yllätys tutkijoille. Vinoutunut se kuitenkin on.

Toki osa suurten kaupunkien korkeista yksikkökustannuksista voi olla seurausta takavuosien hyvien taloudellisten olojen ja muita kuntia paremman rahoitusaseman heijastumisesta itsetarkoitukse-liseenkin palvelubyrokraatiaan, kuten

Erilaisten kuntien palvelut eivät ole samanlaisia.

SOLAKIVI JA VIRÉN (2006) pyrkivät osoittamaan. Kuntataloushan on tasapainotaloutta. Etupäässä U:n muotoinen yksikkökustannuskäyrä voidaan nähdä tuloksena siitä, että kaupungit joutuvat vastaamaan ja ovat vastanneet omassa tilanteessaan avautuviin palvelutarpeisiin (laatu, monipuolisuus, tukipalvelujen tarve, kielet...). Yhteiskunnan muuttuessa palvelujen tarve tulee muuallakin muuttamaan tähän suutaan. Haastankin tutkijat edelleen tutkimaan kuntien palvelutuotannon kustannuseroja tarkemmin huomioiden palvelujen laatueroja ja erot konteksteissa, joissa palveluita tarjotaan.

Pienempien kuntien kesken on voimavarojen yhteen kokoaminen helpompi ja itse asiassa ainoa mahdollinen tapa vastata palveluiden kehittymisen ja monipuolistumisen tarpeeseen. Osa jatkuvasti kehittyvistä ja monipuolistuvista palvelutarpeista tulee siis leviämään vähitellen koko maahan, ja kaupungit ovat tällä hetkellä näissä palveluissa kehityksen eturintamassa korkeampine kustannuksineen. Osa tästä monipuolisesta laadusta leimaa jatkossakin vain suurkaupunkeja (esimerkiksi monien kielten tarve). Sen vuoksi on päättelyvirhe, kun yksikkökustannusten U-käyrään nojautuen esitetään, että kuntien yhdistäminen suuremmiksi kokonaisuuksiksi niiden omassa maantieteellisessä kontekstissa siirtäisi syntyvän suuremman kunnan korkeampiin yksikkökustannuksiin.

VALIKOIVAN MUUTTOLIIKKEEN PYSYVÄT PIIRTEET JA TALOUDELLISET SEURAUKSET

Alussa totesin, että kuntarakennemuutoksen vastustus on suurinta suurten kaupunkien ympäristökunnissa. Ympäristökunnat vastustavat kuntarakennemuutosta siksi, että ne voivat nykyisen

kuntarakenteen avulla turvata suppeita mutta omassa kunnassaan vahvoja erityisintressejä kokonaisuuden kustannuksella.

Yksi paljon keskustelussa ollut erityisintressin tapainen asia on hyötyminen muuttoliikkeen valikoivuudesta. Ympäristökuntiin muuttajia ovat kahden auton omakotitalojen valkoisten aitojen takana maailman menolta tai ainakin osasta sen aiheuttamista kustannuksista turvassa olevat keskiluokkaiset lapsiperheet. Yhdysvaltojen esimerkillä tätä edunsaajaryhmää luonnehtii hyvin GLAESER (2011). Nämä keskiluokkaiset perheet muuttavat esikaupunkiin riittävän lähelle kaupunkia elääkseen siitä mutta ollakseen sekä koulupiirirajan että verorajan takana. Korostettakoon Glaeserin tapaan, että turvallisuushakuisuudessa tai väljyyden etsimisessä ei ole mitään väärää, mutta siinä on vääristymä, jos samalla voidaan jättäytyä sivuun sen kokonaisuuden erilaisista kustannuksista, jonka varassa kuitenkin eletään.

Kaupunkiseudun muuttoliikkeestä hyötyvät kehyskunnat, mutta siitä kärsii keskustaupunki.

On paljon kiistelty siitä, hyötyvätkö kaupunkiseuduilla ympäristökunnat valikoivasta muuttoliikkeestä. Suomessa ARON (esim. 2011, 2013) tutkimukset osoittavat aukottomasti, että muuttoliike kaupunkiseuduilla on valikoivaa. Siitä hyötyvät kehyskunnat, mutta siitä kärsii keskustaupunki.

Muuttoliikkeen valikoivuus on Aron tutkimusten mukaan myös hyvin pyysävää. Keskustaupunki saa jatkuvasti muuttovoittoa nuorista, opiskelijoista, pienituloisista ja työttömistä. Ympäristökunta voittaa vastaavasti keskimääräistä korkeammin koulutetuista, työssäkäyvästä ja hyvätuloisista lapsiperheistä, jotka elämän vaiheensa mukaisesti suosivat

väljyyttä. Tuon elämänvaiheen mentyä ohi he ja heidän lapsensa nuorina aikuisina muuttavat takaisin keskuskaupunkiin ja heidän tilalleen ympäristökuntaan muuttaa uusi hyvätuloinen lapsiperhe. Juuri ilmiön pysyvyys osoittaa, että kyse on suurelle kaupunkiseudulle luontaisesta dynamiikasta ja seudun yhteen kietoutuneisuudesta. Ilmiön luontainen pysyvyys kumoaa eräiden ympäristökuntien taholta esitetyn näkemyksen, että on kaupungin omaa syytä, jos se ei houkuttele näitä hyvätuloisia veronmaksajia.

KUNTIEN MAANKÄYTTÖPOLITIIKAN KAUTTA JAKAMAT EDUT JÄÄNEET TUTKIJOILTA HUOMAAMATTA

Pelkästään kuntien taloustilastoja tarkastelemalla on vaikea tunnistaa muutoliikkeen kaikkia vaikutuksia (**TOIMIVA KAUPUNKISEUTU** 2009). Luvut osoittavat ja ympäristökunnat selittävät, että ne joutuvat investoimaan tarvittaviin peruspalveluihin ja sillä tavoin kantavat osansa koko kaupunkiseudun taakasta. Kuntien yhdistymisselvityksissä on kuitenkin tullut esiin, että kunnat voivat tinkiä kuntataloudellisesta tuloksestaan kokonaisuuden kustannuksella kuuntelemalla maankäyttöpolitiikassaan maanomistajien toivomuksia esimerkiksi haja-asutuksen muodostamisesta. Eli se, mitä toisaalla oltaisiin voittamassa ns. hyviltä veronmaksajilta Aron tutkimusten mukaan, jakaantuukin esimerkiksi lisääntyvinä investointi-, palvelu-, koulukyyti- jne. kustannuksina toisaalle, mutta tässä välissä myös maanomistajat hyötyvät.

Ympäristökunnat suosivat maanomistajia kokonaisuuden kustannuksella.

Maankäyttöpolitiikan toimintatapojen erot kuntien välillä ovatkin merkittävin ero, joka on liitoseelvityksissä tullut esiin. Usein kuntarakennetutkimuksissa maankäyttöpolitiikan toimintatapojen eroa pyöristellään sellaiseksi kuin että kuntien yhdistymien on vaikeaa kuntakulttuurien eroista johtuen (**LEINAMO** 2010).

On esitetty laskelma, että maankäyttöpolitiikan jäntevöittämiä ja tiiviini ja

taloudellisen yhdyskuntarakentamisen lisääminen merkitsisi kaupunkiseudulla niin ja niin suurta pudotusta maan hinnassa (**MAASEUDUN TULEVAISUUS** 24.11.2011). Siis sen lisäksi, että ympäristökunnat edustavat hyvätuloinen keskiluokan turvallisuushakuisia suppeita etuja, ne edustavat kunnissa maankäyttöpolitiikan omissa käsissä pitämisen kautta kanavoituvia maanomistajien etuja. Nämä molemmat edut voidaan tiivistää niin, että halutaan elää kaupungista mutta ei kaupungissa, so. saada elinvoima kaupungista, mutta jättää osa kokonaisuuden kustannuksista muiden harteille. Kokonaisuuden kustannuksiin kuuluvat mm. koko seudun vetovoimaa parantavat elinkeinopoliittiset investoinnit, kulttuuri- ja liikuntahankkeet ja kokonaisuudessa välttämättä esiintyvien sosiaalisten ongelmien ja segregaaation haittojen torjunta.

Kuntatalouden tutkijat ovat kiistelleet siitä, näyttävätkö kuntien tilinpäätösluvut toisten hyötymistä toisten kustannuksella. Tuloksia on saatu vaihtelevasti (ks. **MÄNTYSALO YM.** 2012). Usein on jäänyt huomioimatta, että kunta ei välttämättä pyri maksimaaliseen taloudelliseen tulokseen vaan tuottamaan hyvinvointia jäsenilleen. Haastankin eri alojen tutkijat tutkimaan kuntien päätöksentekofunktiota koko laajuudessaan. Kunnat eivät ole vain vero-palvelu-paketteja tuottavia

yksiköitä vaan myös maankäyttöpoliittisia päätöksentekijöitä. Kehyskunnat pyrkivät myös tuottamaan hyvinvointia maanomistajille maan hinnan korkealla pitämisen kautta.

KUNTIEN VÄLINEN KILPAILU TIIVIILLÄ SEUDULLA ON HYÖDYTÖNTÄ

Kuntien kesken kaupunkiseuduilla käytävässä rakennekeskustelussa on yllättävästi tukea saanut tieboutilainen¹ näkökanta, jonka mukaan kuntien välinen kilpailu nimenomaan kaupunkiseuduilla olisi hyödyllistä. Näin on tapahtunut siitä huolimatta, että mallia koskeva tutkimus on monesti osoittanut mallin rajoitteet (**PARVIAINEN** 1996; ks. myös **MELFSEN** 2007 ja **PYLKKÄNEN** 2009). Mallin mukaan kunnat tarjoaisivat keskenään kilpailujen erilaisia vero-palvelupaketteja eri tavoin arvostaville ihmisille. Asukkaat valitsisivat preferenssejään parhaiten vastaavan kunnan. Kokonaisuus hyötyisi tästä kuntien välisestä kilpailusta ja palvelukustannukset pysyisivät alhaisina. Tämän malli edellyttää ymmärtääkseni ainakin kahta perustavaa laatua olevaa asiaa: asukkailla on vapaa oikeus ja mahdollisuus hakeutua mieleiseensä kuntaan, ja kunnilla ei ole merkittäviä ulkoisvaikutuksia toinen toisiinsa.

Kaupunkialueilla on yleensä säännömukaiset sosioekonomiset piirteet. Kaupunkien asuntomarkkinoita jäsen-

KUNNILLA ON MERKITTÄVIÄ ULKOISVAIKUTUKSIA TOISIINSA, MIKÄ PUOLTTA YHTEISTYÖTÄ KILPAILUN SIJASTA.

tää luontainen valikoivuus. Nykyiset kuntarajat jakavat mallin mukaan luontaisesti jäsentyvää yhtenäisesti toimivaa kaupunkitilaa. Köyhät eivät voi muuttaa kalliiden merenrantatonttien alueelle. Tiebout-malli edellyttäisi, että köyhillekin olisi mahdollisuus valita useiden erilaisten kuntien erilaisten vero-palvelupaketien välillä.

Köyhillä ei ole varaa kilpailuttaa kuntia valitsemalla itselleen edullisimman vero- ja palvelupaketin.

Tiebout-malli edellyttäisi lukuisten pienten kuntien verkkoa (MELFSEN 2009). Tähän suomalaiset suurten kaupunkiseutujen kunnat ovat aivan liian suuria, ja nykyisellään kuntarajat jossakin määrin käyvät yksiin ja vahvistavat kaupunkiseutujen luontaisen sosioekonomisen erilaistumisen piirteitä. GLAESER (2011) ottaa mielenkiintoisella tavalla yhtenä tähän suuntaan vaikuttavana tekijänä esiin keskustaupunkien joukkoliikenteen tukemisen ja rakentamisen, joka on kaupungin toimivuuden kannalta välttämätöntä (ja siis kaikkien etu), mutta joka on myös sellainen osa palvelupakettia, joka luontaisella tavalla houkuttelee heikompiteuloisia piiriinsä. Tämä näkyy myös pääkaupunkiseudulla esimerkiksi radanvarren ja hajautuneemman yhdyskuntarakenteen kuntien eroina (ASIKAINEN YM. 2013).

Toinen Tiebout-mallin toimivuuden vaatimus tarkoittaisi, että kunta ei toimisi urbanisaation muutosvoimana, ei investoisi kehitykseen, infrastruktuuriin tai elinkeinopolitiikkaan eli että sillä ei olisi merkittäviä rajansa ylittäviä ulkoisvaikutuksista. Mallin vaatimukset täyttävä kunta huolehtisi todellakin vain peruspalveluista asukkaalleen heiltä koottavalla verorahoituksella. Meillä Suomessa on nykyisen kuntamallin

vahvuutena nimenmaan pidetty sitä, että kunnalla on laaja palveluiden järjestämis- ja rahoitusvastuu sekä vastuu verotulopohjan kehittämisestä. Laaja toimivalta merkitsee, että kunnalla on kannustin kehittää palveluiden rahoituksessa tarvittavaa veropohjaa. Haastankin ekonomistit edelleen tutkimaan Tiebout-mallin vaatimuksia ja niiden sopivuutta pohjoismaiseen kuntarakenteeseen ja kuntien tehtäviin.

KUNTAUUDISTUS EI OLE NYKYISTEN KUNTIEN YHTEENLASKU

JAUHIAINEN JA HUOVARI (2013) ovat moittineet kuntarakenneuudistusta myös siitä, se vain hieman parantaa kuntien huoltosuhde-eroja ja vain hyvin rajallisesti auttaa helpottamaan kuntataloudelle tulevia haasteita. Tutkimuksen mukaan kuntien radikaalikaan vähentäminen ei lisää taloudellisesti vahvoissa kunnissa asuvan väestön määrää. Vasta maakunnan kokoiset kunnat parantaisivat kuntien elinvoimaa. Tutkimuksessa on tarkasteltu väestörakenteen vaikutusta sekä kuntien ansiotulojen kehitykseen että niiden eri palveluiden menopainoiden kehitykseen.

Jauhiaisen ja Huovarin ajattelu menee niin, että ihmisiähän on palveltava jatkossakin, ja he vanhenevat kuntarajoista riippumatta. Ekonomistien tarkasteluksi tällainen staattinen, trendien projisointiin perustuva tarkastelu on yllättävän yksioikoista. Tällaisesta kuntien yhteenlaskusta pitäisi taloustieteellisen tutkimuksen vasta alkaa.

Kuntien yhteenlaskussa jäävät huomiotta kuntien yhteen liittämisen tarjomat tuottavuushyödyt. Panemalla 4-7 kuntaa yhteen voidaan nyt rinnan samoja palveluita tuottavasta henkilöstövoimavarasta saada vastauksia palveluiden laadun ja erilaistamisen tuleviin vaateisiin. Saadaan siis samalla voimavaralla enemmän, mikä merkitsee tuottavuuskasvua (esimerkiksi pitkäaikaiset tulokset seudullisesta yhteistyöstä eri hankkeissa).

Kuntien yhdistämisen jälkeen voidaan tarkastella aiempaa kokonaisvaltaisemmin palvelupisteiden verkkoa ja hallita paremmin kasvua mutta myös mahdollista taantumista. Toki tämä voi merkitä palveluiden tarjontapisteiden harventumista, mutta samalla se voi merkitä myös palvelun laadun monipuolistumista asiakkaiden kehittyvien tarpeiden mukaisesti jäljelle jäävissä palvelupisteissä. Toisaalta se voi merkitä mahdollisuutta sopeuttaa palvelun tarjonta vähentyneitä väestömääriä vastaavaksi helpommin kuin erillisten yksittäisten kuntien palvelupisteissä. Suuremmissa kokonaisuudessa laatu voidaan turvata ja sitä kehitetäänkin muuttuvia tarpeita vastaavasti palvelupisteiden määrästä tinkimällä. Myös henkilöstön saanti moderneihin palvelupisteisiin on varmasti helpompaa. Nämä tuottavuutta parantavat muutokset jätetään usein käsittelemättä, kun puhutaan vain siitä, että huoltosuhde heikkenee joka tapauksessa kuntarajoista riippumatta.

Kuntien yhdistyminen voi parantaa tuottavuutta, dynamiikkaa ja palveluiden laatua.

Toinen puutteellisesti tarkasteltu asiakokonaisuus ovat kuntaliitoksen dynaamiset vaikutukset. Kuntaliitos 4-7 kunnan yhdistymisenä sellaisella maantieteellisellä alueella, jossa työssäkäynti alueen mitassa on kohtuullisin työmatkakuluin mahdollista, mahdollistaa ko. kuntien kehittämisvoimavarojen kohdentamisen alueen kannalta potentiaalisimpiin kohteisiin. Se siis merkitsee strategista voimien kokoamista tällä alueella. Kuntarakenneuudistuksessa synnytettyjen kuntien omaehtoisen elinkeinopolitiikan vahvistaminen voisi olla tärkeä osa kansantalouden kasvu- ja työllisyysohjelmaa. Kun näin toteutettavassa strategisessa kuntauudistuksessa onnistutaan, saa-

KUNTIA YHDISTETTÄESSÄ **TULISI KUUNNELLA KESKUSKAUPUNKEJA,** EIKÄ SIINÄ KANNATTAISI NOJAUTUA VAPAAEHTOISUUTEEN.

daan maan eri osien kehittämisresurssien ja potentiaalien mobilisoinnista myös dynaamisia hyötyjä kansantalouden kasvuun. Haastankin ekonomistit ylittämään staattiset asetelmat kuntarakennemuutostuksen vaikutuksia tutkittaessa ja ottamaan huomioon myös rakennemuutostuksen tuottavuusvaikutukset ja dynaamiset vaikutukset.

KUKA VAHTII KOKONAISUUDEN ETUA?

Kaiken edellä olevan perusteella voi todeta, että kuntauudistuskeskustelussa keskuskäytännöt edustavat kokonaisuuden etua paremmin kuin ympäristökunnat. Sen vuoksi valtiollisille päättäjille usein esitetty toivomus, että pitää tasapuolisesti kuulla erilaisia kuntia ja sitten

hakea keskitien ratkaisu tai jopa pienin yhteinen nimittäjä, on virheellinen.

Myös pitkän ajan antaminen prosessille ja nojautuminen vapaaehtoisuuteen voi olla kokonaisuuden edulle vahingollisempaa kuin selkeästi johdettu uudistus. On todettu, että kun kunnat keskenään vapaaehtoisuuden pohjalta tekevät liitossopimuksia, ne altistuvat ostamaan liitoksen sitoutumalla jatkamaan kaikkea esimerkiksi palveluverkoissa ja yhdyskuntarakenteen suunnittelussa kuten ennenkin. Näitä sitoutumisia on sitten liitoksen jälkeen talousympäristön muututtua kovasti kaduttu (LAESTERÄ ja HANHELA 2012).

Keskustelua kuntarakennemuutostuksesta on käyty pitkään toinen toisensa

ohi puhumisen vaiheessa. Pallon heittäminen kunnille ja toiveikas vapaaehtoisuuteen nojautumien merkitsevät usein myös pienimmän yhteisen nimittäjän hakemista. Nyt on aika lopulta tehdä ratkaisuja enemmän kokonaisuuden näkökulmasta. Analyysi, jossa rakentavana osana olisi edellä kuvattuihin tutkimuksellisiin haasteisiin vastaaminen, helpottaisi ratkaisuja. ■

Viite

1 Tiebout -mallin edellytyksistä ja niiden voimassaolon realistisuudesta ks. INMAN JA RUBINFIELD (1997).

Kirjallisuus

- ARO, T. (2011). Muuttoliikkeen vaikutus kuntien vetovoimaan, Vesilahti ja Liminka parhaista parhimpia. Kuntalehti 12/2011.
- ARO, T. (2013). Kuuden suuren kaupunkiseudun demografinen kilpailukyky. Valtiovarainministeriö, Muut asiakirjat 7.2.2013.
- ASIKAINEN, J. & PAQVALIN, R. & MONONEN, K. & TUIMALA, A. & TURUNEN, J. & MYLLYNIEMI, P. (2013). Metropoli meille kaikille. Metropolialueen esiselvitys - selvityshenkilöiden suositus ja ehdotukset. Helsinki. www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=142303&lan=fi
- BERGGREN, I. & HAGLUND, A. & MELIN, T. & NORRLID, A. (2006). Storleken som kommunalekonomiskt problem. Samband mellan kommunstorlek och kostnadsläge i Sveriges primärkommuner. Stockholm: Rådet för främjande av kommunala analyser.
- GLAESER, E. (2011). Triumph of the City - How Our Greatest Invention Makes Us Richer, Smarter, Greener, Healthier and Happier. London: Macmillan.
- INMAN, R.B. & RUBINFIELD, D.L. (1997). The Political Economy of Federalism. Teoksessa Muller, D.C. (Ed.): Perspectives on Public Choice. A Handbook. Cambridge: Cambridge University Press.
- JAUIAINEN, S. & HUOVARI, J. (2013). Kuntarakenne ja alueiden elinvoima - laskelmia väestöstä, työpaikoista ja kuntataloudesta. KAKS - Kunnallisan kehittämissäätö, Tutkimusjulkaisu 72.
- LAESTERÄ, E. & HANHELA, T. (2012). Kuntien talouden kehittyminen 1997-2024. Valtiovarainministeriö, Muut julkaisut 1.2.2012.
- LEINAMO, K. (2010). yhdeksän hyvää ja kymmenen kaunista. Vuosina 2001-2009 toteutettujen maaseutu-kaupunki -kuntaliitosten tarkastelua. Vaasan yliopisto, Levón-instituutti.
- LOIKKANEN, H.A. & SUSILUOTO, I. (2005). Paljonko verorahoilla saa? Kuntien peruspalvelutarjonnan kustannustehokkuuden erot ja niitä selittävät tekijät vuosina 1945-2002. Kunnallisan kehittämissäätö julkaisu 50.
- MAASEUDUN TULEVAISUUS 24.10.2011: Yhdyskuntarakenteen tiivistäminen huolestuttaa Turun seudulla
- MELFSEN, J. (2007). Paikallisen julkishallinnon hajauttaminen suurkaupunkialueella. Tampereen yliopisto, Kansantaloustiede, pro gradu-tutkielma.
- MOISIO, A. (Ed.) (2012). Rethinking Local Government: Essays on Municipal Reform. VATT-julkaisuja 61.
- PARVIANEN, S. (1996). Optimaalinen työnjako fiskaalisessa federalismissa. VATT-keskustelualoitteita 123.
- PYLKKÄNEN, E. (2009). Kuntien ja valtion väliset verotussuhteet. VM muistio
- SOLAKIVI, M. & VIRÉN, M. (2006). Kuntien henkilöstö, tehokkuus ja kuntakoko. Kunnallisan kehittämissäätö tutkimusjulkaisu 57.
- TOIMIVA KAUPUNKISEUTU (2009). Kaupunkiseutujen keskuskäytännön ja kehyskuntien taloudellisia vuorovaikutus ja kehitystekijöitä selvittäneen asiantuntijatyöryhmän selvitys - Case Turun ja Jyväskylän kaupunkiseudut. Valtiovarainministeriön julkaisuja 22/2009.
- VUORENTO, R. (2012). Kuntatalous ja kuntauudistus. Talous&Yhteiskunta, 40:3, 36-42.